

12 sept. - 17

Käre Hr. Forstmästare.

Det blir knappt om tid där nere och mitt hjärta är för fullt för att där hinna visa sin tacksamhet.

Denna resa är en stor uppoffring och Ni har hjälpt mig mer än {Sic!} kan ana - ty det är ej blott det Ni ser. Jag går i en ångest för att mista min sjelvständighet, ingen hör på mig, och Ni gör det - hjälper min innersta önskan att segra. Mitt tack kan ej sägas så varmt som jag känner, ty jag känner det varmt. Men så är där ännu en sak som skulle giva mig en stor, stor glädje, giva mig frid ty då hade jag ej levat förgäves. Menniskan lever ej allenast av bröd. Jag ber Er så bevekande, sälj mina tavlor nu (om Ni kan) och drag ut i verlden en tid, fri och lycklig. Det skulle vara en fortsättning av mitt liv när jag sitter här trött och gammal - och jag finge frid, ty så skall det vara. Intet kunde glädja mig mer och ge mig mer lust för arbete - och jag hade gjort någon nytta i livet. Var nu snäll - allt går framåt, allt förändras, en ny större konst växer upp. Ni kunde ju hålla en tavla.

Nu går jag att möta Er vid tåget.

Er vän

Helene Schjerfbeck

Hyv. 13 sept. -17

H.F.

Buketten står så blek och vit och är min glädje i dag - det regnar, tåg hörs gå - jag ser på buketten och tänker på huru Ni alltid arbetat för mig. Och jag har en brännande önskan att kunna göra något för Er. -

lördag. 15 de.

I dag ett brev från min bror, han berättar om salar och arrangement och säger att på min del nu kommer 28 tusen. Naturligtvis blir der avdrag för ramar och annat, och så vill jag ge honom som procent priset för 'Madonnabilden'. 'Bykkläderna' har han nu fått och det lilla ålandskapet förut, Ni skall ej tro att jag lämnar honom utan. Resten är mer än nog för mig.

Och hvad har Ni fått för allt det bråk Ni haft ett franskt bröd och en ? usel skizz. Jag har en önskan att giva Er en gång det vackraste jag gjort det skulle göra mig glad - och munter. Glädje styrker en - ack om jag en gång kunde göra något så vackert som jag ville - för Er.

Ni som varit min hjälp.

Lilla Frk. Viiala har varit glad och snäll. Om hon hade en exposition så skulle hon resa in till den, "inte kunde hon sova om natten annars". Jag försökte teckna huvudet, hon kommer en gång än och kanske i vinter åter. Nu börjar fönsterinsättningen här.

Med Prof. Tikkanen är det godt igen, han tror det var ´en stunds misstämning´ - nej, det var 20 års samlad bitterhet, men jag vill ej tala om det mer, nu kan jag glömma när det brutit ut.

Hvad skall jag skriva mer, det regnar åter och jag tänker på skogsmänniskan, han har det ej bra nu, vått och tungt med packning.

Jag kan ej skriva mer i dag. Min mor helsar, det är så underbart att hon aldrig varit svartsjuk på Er, jag har fått tala med Er.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

En Hyvingebo, vet ej hvem, har sändt mig utklippet ur U.Suometar.

Hyv. 20 sept.

1917 [E.R.]

H.F.

När Ni skrev att böcker voro på väg kunde jag nästan icke vänta tills de kommo - Ni är så snäll - och nu har jag gripit Celestine till först. Har varit litet sjuk - influensa - måste hvila en tid.

Det kännes som om jag sedan skulle börja ett nytt liv, vet alls ej huru det blir.

Jag glömde också mycket på stationen, främst att fråga huru det var med Eder katarr. Och att svara på en fråga som Ni gjort - om der var något ställe i 'boken' som jag önskade Ni skulle översätta - jag hade då ej mod att säga 'nästan allt' ty jag törs ej alltid säga huru litet jag förstår. 1 kap. och 2 dra har jag genom flitigt studerande förstått ganska bra, 3 och 4 de har Ni översatt, resten är delvis förstådd delvis dunkel - om Ni en gång ville hjälpa mig. Lexikona behövde de i staden när terminen skall börja.

Ni sade att Ni ej vågade skriva 'eg kjender dig' - ja, huru skall jag tala om känsloraker - Ni skulle vara den förste att finna mig vämjelig^x, och Ni skulle ha rätt.

^x om jag började dermed.

Min ställning i livet är sådan att jag gör bäst i att tåga
- om der också skulle finnas någon erfarenhet. Och känner
jag Er? Det som jag hos Er ej förstår är huru Ni funnit
tid, lust att giva mig så mycket, brev besök, andligt utbyte,
då där ändå funnits intressen som Ni aldrig talat om här
- varma intressen. - Det är ingen fråga jag gör, talar
bara om en tanke som ofta kommit.

Hittade utklippet jag en gång talat om, i en skizzbok.

Hvad jag nu tänker? När fantasin bott en tid i Quartier
Latin blir det för mycket av dagens målarideal i omgivningen,
den flyr till de gamla garfvarkanalerna, som ibland träda
fram, ibland gömma sig under gator och hus, mellan Buttes-
Chaumont och Gare de l'Est. Arbetarkvarteret utan esteticism.
Nu arbetar den der med modeller som aldrig poserat.

Har intet hört av min bror nu. Ruokokoski kom genast efter
exp. öppnande och föreslog att byta tavlor, han hade en
spekulant, Hr. Kunttu^x, som skulle köpa min. Han bryr sig
ej sjelv om min tavla, jag tror det ej frestar mig. Er-
bjöd sig att i schäs köra mig till sin atelier. Var det
leende vittnet som var med Hr. K. sjelv? -

För att Ni frågat vill jag berätta - den tid jag var mest
sjuk, 1900 - 1901 och ej orkade arbeta brukade jag på Hyvinge
samla höstlöv och samman ställa 3 - 4 som jag nogrannt
kopierade i ton, ämnande det till studier för ryor och

^x Hvad han var? "Nå-gulasch".

bildväfvnader. Det förde mig in i tonmåleri (ej valör) och märkes väl något i den målning jag började vintern 1901, "Flickan vid gårdet".

Nu har jag pratat så mycket om mig sjelv - jag längtar till nya intryck, de giva friskhet - till garvarkanalerna. Avundas Er livet i nordens natur.

Om jag nu kunde läsa böckerna utan att bryta ryggarna. Troligen läser jag 'Pan Taddeus' högt på kvällarna för min mor - icke allt.

Tack för allt godt.

Ni store idealist.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Hyv. 1 okt. -17

H.F.

Jag har fått de vackra ödemarksbrev, det ena skrivet med den der pennan som ser ut som blyerts men som bildar en bläckplump om det regnar eller om man gråter litet derpå. I dag på väg till röstningen åter ett kort - Ni fiskar det är roligt - och då kan man med godt samvete äta sig mätt.

Här är ingenting att säga, humöret som borde vara godt har varit så tungt - hvad skall det bli av allt, av en sjelv, av arbetet - hvar skall man finna den fredade vrå man längtar efter? Man står bara i kö och kläms och knuffas. En dag tog jag fram teckningsförsöken och det förströdde något. Som en hvila ville jag gerna ha något lätt, elegant, fint i uttryck, som modell - hvar taga det.

Katalogen som Ni gav mig har jag ej vågat grundligt studera, för prisens skull - men företalet har jag läst och fått något hjälp med Ni är fin som alltid, och för god mot mig.

Ack, om vi vore i Bremen. Intet Gausdalprospekt har kommit ännu.

Med alla oroliga rykten, och min trötthet efter spänningen för exp., har jag ej kommit mig till Ekenäs - och hvad gör jag där? jag vet att min mor helst ser att allt blir som det varit.

Det här är intet artistbrev, jag hoppas nu snart komma

in i arbetet igen och då blir humöret väl lättare. Edra böcker ha varit en stor tröst, Celestine fann jag bedårande - Hvarför skall allt som är vackert gå under, det håller sig uppe ett ögonblick - så sjunker det.

Om denna vecka vore slut! det var för Åbokonstrnärerna Hr. S.man höll det öppet en vecka längre. Han har köpt något av min bror, har ej reda på affärerna än. Bara han inte förlorar på mig. Men en stor hjälp har allt detta varit, och nu skall jag krya till mig och se framåt igen.

Måtte Ni ha det bra och soligt såsom här i dag! Jag har med tre färger (akv.) gjort ett litet huvud av modellen som Ni såg, mjukt men ej nog tecknadt ännu. Helfiguren är mycket litet studerad ännu.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Alla vänner säga "nu kan du flytta till Helsingfors" -
gud bevare mig, och inte kan jag heller. [Anteckn. i margin.]

Hyvinge. 4 okt. -17

H.F.

Jag trodde Ni läst detta - har fått det anonymt sändt på Hyvinge.

I dag, en regnig dag igen, kom Ert brev. Jag har nog trott att Ni ej tyckte om pseudonymens avslöjande - men Ni kan väl känna Er fri ändå. - Hvad det är roligt att Ni har fotografier av dessa tavlor - en gång när Ni reser nedåt får jag väl se dem. Jag tänker nu teckna, teckna en tid och tager en modell som jag ofta kan få, lilla Fr. W. är bortrest. Man målar friskare när man tecknat en tid.

Edra böcker har jag läst, en del, och tänker 'hvad livet är ohyggligt' - men så är det ju, tomt och grått förrän man funnit en utväg, något att leva för. Och tappar man bort det blir det tomt och grått igen. Man (jag) behöver någon att tala med och av de flesta får man inte svar. De skratta när man säger sin innersta tanke och nicka förstående när man skämtar. - Men nu har en kvinna sagt mig ett godt ord om exp. och det gjorde mig godt. Fr. Thilén säger att jag varit "modig" och hon "tycker om en del, förstår ej allt".

Det är väl ondt och slit i ödemarken (Kolari) nu - men också vackra syner och kvalmet blåser bort - och sedan minns Ni det visst ännu vackrare än det var, poeten skapar derav något personligt.

Nu går jag ut att söka svamp, det finns så litet i år,
och jag går ej långt, det är ett av mina stora nöjen.

Er tillgivna H.S.

7 okt.

H.F.

Jag har just fått Otava med så goda avbildningar efter Edra klichéer, resten ej läst och förstådd än. Jag måste få säga ut huru tacksam jag är för de oerhörda pris Ni satt på mitt arbete - ty alla jobba. Mina vänner unnar jag att förtjena men nu har Hr. Lekt. Danielson i Wasa som presenterat sig som konstvän och enligt min bror "tiggde en akvarell för billigt" (d.v.s. 300) sålt den för 3000 hos Hr. Stenman. Jag en sjuklig fattig kvinna är bra att förtjena på, så göra de alla, leva godtr på mitt arbete. Nu är jag ond.

E.t. Helene Schjerfbeck.

Sålt Helena W. för 2. 5. en teckning 600.

{Postkort}

-7.X.17. {Poststämpel}

Hyvinge. 9 okt. - 17

F.

Nu har man stängt hos Stenman. Och jag har fått så mycket sympati. så mycket godt som värmer hjärtat, människor som tala så äro ju vänner. Men det är deras godhet, jag är ovärdig. Mest god var Ni som gav mig mod, höll mig uppe dessa två år - ingen har talat så om konst med mig - det har givit livsmod, lust att hålla sig uppe, Ni kan ej förstå huru mycket Ni varit för mig och huru skall det sägas, jag ville bara att Ni fick all den lycka Ni önskar, allt godt och skönt.

Jag fick Edert brev i dag - och Ni har ännu tänkt på en modell åt mig. Hon är välkommen om hon vill, och kan komma, pappet {Sic!} skall stå och vänta.

Med den skönhet, "det vackra som håller sig uppe ett ögonblick" menade jag livets, känslans skönaste ögonblick - tänkte på döden i 'Celestine'. Kan man behålla minnet ogrumladt så har man det kvar, men det upprepas ej, därför tror jag förf. låter dem dö. Ni har fullkomligt rätt i att i böcker, i all konst, lever det för alltid, der är det en skatt man går till och tager fram i en ensam stund den lyser den värmer, fyller hela ens rum. Nu förstår jag hvad Ert bokskåp är för Er - och det har Ni också delat med mig och lärt mig förstå hvad ~~hvad~~ {-- överstruket} skön konst är, den stora, den rätta, som Celestine. Nej,

ingen har talat så med mig, halvt omedvetet har jag sökt.

Vad jag var uppretad sist och hvad det var dumt. Men att lämna sina arbeten 6 veckor och sitta och kopiera för att 2 rika människor skola förtjena några tusen på det! så enfaldigt. Fick 400 för 2 tillsammans

Efter spänningen före expositionen kom avslappningen, en stor trötthet vid allt, och mer kropparbete [Sic!] när jag hade tid, det var alls ej bra, bara likgiltighet. Nu tyckes det komma en känsla av hvila. Man måste också äta sig riktigt mätt ser jag, ej säga 'detta är nog'.

Hvad Ni gör för förskräckliga resor, jag blir ej rätt glad förrän Ni är borta från allt det där. Res nu ej dit upp till den stora blöta Norden, Ni sjunker, kommer ej derifrån. Minns Ni i våras när det töade, tövädersbrevet, det var också förfärligt, jag skjuter undan tanken på det ty jag sitter här maktlös. Kanske får jag samma ångest för Er när Ni är i Paris, nej, allt det sköna håller Er uppe Ni älskar det, vill hålla Er uppe för att skapa det, och det man riktigt vill det får man.

Är det roligt att skriva, det ser så ut i Edra brev. Och en sådan massa arbete Ni hunnit med utom allt det övriga, för tjänsten, för mig. Och jag ville se Edra tavlor, helst alla på en gång! när kommer den dagen?

Nu tänker man på hvad det behöves i klädväg i Gausdal, en varm ulster för de vanliga kyliga dagarna, ett par lätta blusar för hettan, en festklädning för St. Hans afton - och när jag ber min läkare om lof säger han nej.. det vet jag Att alltid vara fjättrad av sin svaghet!

Men måla vill jag -

Och jag har Er att tala med om målning, är långt rikare än andra - i dag är jag åter så stilla nöjd och lycklig, jag är över en tung tid. Det var ju också ett kraftprov att uppträda.

- - -

sednare.

Ser på Edert kuvert - stilen är så kraftig så säker - och så denna längtan att måla - Ni har Er bästa tid framför Er, det känner jag, Er lyckligaste tid.

Er tillgivna H.S.

[Anteckningar i marginalen]

Jag vet något jag skulle göra i Paris, en barnslig fundering.

Kvinnorna skriva till min mor att allt är hennes verk, de äro glada för hennes skull .. inte alls för mig. Plockade svamp och lav i går, i dag är strålande sol, löven dansa i luften. Det finnes så vackra naturskildringar i Pan Taddeusz, läser den för min mor.

Fick i dag en tidning från Paris, det är som en hälsning man lever där än. [Skrivet på särskilt papper]

Hyvinge. 11 okt.

F.

Fick just Edert brev av den 9 de. Hvad betyder ´en eller par färger´ eller ´två´ - och inte vederkvickte den gamla ungrarn mig men det glömmes väl med tiden. Sådant rår man ej för. Jag har ej haft ro ännu att lära det, har intet läst, blott en kvart timme på aftonen för min mor ibland. Ni kan ej tänka Er huru mycket arbete det hopades medan jag målade, nu skall allt lappas, repareras, svamp lingon rensas och äpplen [Sic!] skalas och när min mor står i kö får man hjälpa, diska och koka hemma - och städa. Men nu skall jag göra ett försök att förstå finska. Min bror och svägerska voro i går här, det är nu avslutadt hos Hr. S.man och jag fick veta resultatet som jag skyndar att berätta Er innan Ni reser dit upp, nästa söndag på långfärd.

Under utst. såldt för	30.300
Derefter till Hr. S.man	<u>12.650</u>
	42.950
10 %	<u>4.295</u>
	38.655

Storartadt!

Däriifrån avgå 4000 åt min bror och ungefär 1.500 för ramar och diverse.

Ser Ni min bror har haft sin tjenst som t.f. och söker den nu ordinarie - får han den ej så får han mindre och får han den taga de första året halva lönen för pensions-
3.200 om året [Anteckning i marginalen]

fonden.

Hr. Stenman önskade lösa sig reproduktionsrätt till den minsta 'vedhuggaren' och jag gav honom målningen som ett minne av expositionen När skall jag kunna göra något som är vackert nog åt Er? det dröjer kanske länge.

Hvad jag var dum som retade upp mig för den der herrn. Hr. S-n säger att om jag i framtiden vänder mig till honom (genom min bror) så undviks sådant. Till mina vänner ger jag hvad jag vill. I dag skall jag skriva och tacka några personer som lånat tavlor.- och främst bland dem står Ni, jag skulle ha börjat med det, och på ett bättre papper.

Jag hörde något om Hr Stenmans planer och blev glad - min 'barnsliga' plan kan kanske en gång utföras. Min bror tror att Hr. S-n."känner i kroppen" att det blir fred.

Bara affärer i dag.

Trevlig resa - just nu är regnmolnet över oss.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Frk. Wiiala en gång till och jag har 2 teckningar färdiga, i färg.

Varmt, hjärtligt tack för att Edra tavlor fått resa kring land och rike och verka för mig. Allt har slutat godt för mig. Helene Schjerfbeck {Skrivet på särskilt papper}

Hyvinge 16 okt. - 17

F.

Jag skickar i dag en katalog där min bror upptecknat alla köp^{x1} - det är allt hvad jag vet sjelv. Det är bara så mycket att jag blygs när jag tänker på hurudant det är, och blygs för Er som sett det. Sjelv har jag glömt mycket av det som dragits fram nu och har ej haft mod att återse det, det är på något sätt som om allt detta ej rörde mig, det är redan lämnadt bakom en, och man är van att leva långt från dagens intressen. - Men sympati det hungrar man efter, är det ej det enda alla människor drivs framåt utav, denna hunger? Och jag tackar ödmjukt för det jag fått - i dag. Och i morgon tager ondskan fatt en igen och Ni måste hjälpa mig ifrån den. Det är ju så orimligt att begära sympati för ens strävan^{x2} - hvad har jag för en rätt till det. De stå på en annan ståndpunkt, det ha de rätt till, målarinnorna, de tala om ärlighet ständigt och jag tycker jag ärligt följt mitt hjärtas röst i konsten. Börjar jag tala om konst med dem gå de ut ur rummet till min mor, som ju ej är road av konst-prat Men Ni skall hålla mig fast vid det att det finnes ingen annan glädje än den man kan göra en annan - så liten den än är. Ty så är det till slut - och på det har min farkost drivit fram dessa år, det har varit styret, men nog har det gått dåligt för det mesta och icke misstänker

^{x1} det är mest Hr. Stenman som köpt.

^{x2} för resultatet begär jag det inte.

någon avsikten. Få vi nu mer ro tror jag min mor lever lugnare och hon vet att hennes son ej heller har bekymmer just nu. Jag talar om för mycket för Er - kanske? men nu behöver jag ej tala om affärer mer.

Det var roligt att Hr Englund gerna såg på boken. U.Päivä behöver Ni ej skicka alls. Ni får hålla den , det såg ut som om Red. sändt den, han har kanske skrivit sitt namn sjelv, och jag har antecknat det här. Dr. Okkonens kritik ville min mor spara. - Tänk att Ni sändt fotografier, de komma kanske i morgon, jag är intresserad och fruktar på samma gång.

Jag hade tänkt att när Hr. Stenman utfört sina planer med Rembrant [Sic!] m.m. skulle jag någongång om jag hade något bättre lämna det åt honom, jag har den lilla drömmen att göra ett försök i Paris fastän jag vet att det ej lyckas. Tror Ni Hr. S.man bryr sig om att känna Berndt Grönvold (samlare och ganska rik) i framtiden. Han var bosatt i Berlin sist.

När Frk. W. nu är borta har jag tagit min tillflykt till de gamla, till Sahrmans, hade den minsta här men hon grät och ville ej vara ensam och så kom jag att se två huvuden, hennes och Marthas, över en bok, och det var så vackert ibland att jag höll andan. Har i dag varit med Martha till fotografen, tog helfigur i dansande ställning, för att hjälpa med upp [-- överstruket] en skizz som var börjad. Jag bara tecknar.^x

^x hon har dansat på "ryssarnes cirkus" i sommar, vet ej hvad det är.

Så bra att Ni ej kom upp till Kolari det var hemskt att tänka på - och godt att Ni trivas med människor "böcker äro ett kyligt sällskap på ålderdomen" säger Kristian Elster. Och nu skall Ni vakta på att jag ej blir hård - kanske pengar gör en hård, det är mycket som blir så underligt, ej som förr. Intet förändras i vårt liv, det är ju bara ålderdomen som är tryggare. Och en kort tid kan jag spara teckningar. För att Ni citerat Pascal "plus un homme a d'intelligence - " skickar jag ett gammalt utdrag, Ni behöver ej läsa det.

Behöva Ni utdrag av Edra brev, så gör jag det gerna.

Vi ha slutat Pan Tadeusz på aftnarna, och nu är jag upp i Idioten. Med helsningar

Er tillgivna H.S.

-Ni ser allt så vackert, det gör godt.

Hyv. 18 okt.

1917 [E.R.]

H.F.

Nu vet jag hvarför det har varit så tungt.

Ankungen är ingen svan. När Ni skrev vänligt om den var den glad - över Er vänlighet och vänskap. Nu ha andra skrivit, och det blev för mycket godt, mer än man förtjenar. Fotografierna kommo och sade den anade, fruktade sanningen. Nu vill jag arbeta med allvar, ej med hast och oro, och vara ödmjuk.

Tack för boken som hjälpt mig. Det går ännu ty Dostojewski tänker som Dante "jag har sett törnbusken, som stått förtorkad hela vintern, slå ut i blom, och jag har sett skeppet, som gått över havet, förgås i hamnen."

Bara arbeta - så går det.

19 de okt.

Nu gjorde Ni det jag bad, tog hårdheten ifrån mig. Ert brev gjorde mig ondt. Icke skriva mer i dag - jag kan ej.

Sednare.

En dag möter Ni en ung flicka och då ~~måste~~ ^[-- överstruket] ville Ni ha tjensten - livet levas här såsom överallt - här händer lika mycket.

En sommar i Norge och Ni får lust för allt det der, och det är ej för sent ännu. Måla - ja om Ni har lust, men Ni tänker redan på att lämna det. Jag kan icke tänka - icke tala i dag.

Er t.

Helene Schjerfbeck

Vi ha bröd - huru är det med Er?

Hyvinge 22 okt - 17

H.F.

I dag kom lördagens kort från Torneå (den avlägsna staden som man aldrig tänkte på förr) och de finska tidningarna redan tidigare, allt så vänligt av Er, och kritiken. De svenska utklippen voro roliga att se, just så föreföll mig österrikisk konst förr i Wien - har den ej blivit annorlunda - och hvar skall man söka det som värmer hjärtat, som lär en och ger ny kraft?

Nu är min önskan och mitt mål att en gång göra något som är bra och som Ni tycker om - skall jag ej få ha ett mål som gör livet trevligt, leva för mitt nöje? inte bara tänka på döden.

Fotografen av den dansande flickan är ej färdig ännu. På de två huvudena har jag tecknat men ej fått den ögonblickets skönhet som genast försvinner vet ej om den kommer mer. Jag försöker nu hålla mig till naturen.

I katalogen var det visst ej så noggrant ännu, bara upptecknad av min bror. Jag är övertygad att bokföringen är bra och nästa vecka kommer min bror hit med 'pappren' och redogör för allt. Hvad jag är rik nu, jag börjar litet förstå det.

Och Ni har alltid arbetat för mig, varit en så god vän - och vill arbeta ännu - i Haparanda. Ensam hade jag ej vågat och ej haft kraft att genomföra detta - man är ändå bara en kvinna och Ni har varit mitt stöd.

Ni fiskar i dimman - säg har Ni lust att försöka den Antonska oljan som hos min bror begagnas till all stekning av gröt, lådor, etc. Det är solrosolja, hälften billigare än smör, och om Ni säger mig eller honom ett ord så försöker han skaffa den. Läste att brödet är slut i Torneå och tänker mycket på det. Det säges att här finnes hvetemjöl för 2 år, kom hit. Råg finnes ej - men vår tvätterska skall baka på sitt torp, nästa onsdag och lovade hämta 'varmbröd'. Så vänligt. "Hon har samvete hon också" säger hon.

Det är ej lämpligt att flytta till kusten just nu, annars är allt lugnt och bra här och hos min bror.

Jag vill ej säga något om Idioten innan den är läst till slut, blev i går afton så intresserad av "Meine notwendige Erklärung", det är allt sant - leva det ger en alla möjligheter, allt. Och vi skola se vackra saker tillsammans ännu. "Anielka" var fin och "Dansösen" med - och nordbor kunna skriva ohyggligt. Vet Ni sedan, en gång, hade jag lust att läsa något där livet går lugnt, som slutar med lycka, är det barnsligt att längta efter lycka? Och Rabelais skulle sedan fresta mig, och hvad är Goldschmidts. "En jude"? De spanska dramerna ha lämnat ett varmt, kraftigt, minne.

Det är så mörkt nu att man ej ser skriva, och molnen ila för vinden. Har kompassen hjälpt Er i dimman, har Ni det varmt som vi, man undrar på allt, och på umgänget med Haparanda vänner. Och på Edra böcker? Det avlånga kuvertet är min fröjd när jag tager posten i luckan der nere.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Der är ett par misstag i katalogen, min bror har trott att den ena är M. Brusiin, men begge äro Lilli, den äldre, vid 14 och vid 15 år, mycket förändrad då redan. I morgon sändas Edra fotografier. (Anteckningar i marginalen)

23 o. -17

H.F.

Fotografierna avgå i dag med mitt tack för deras besök. De äro mycket väl gjorda och jag fann dem sednare bättre, som teckning, än först. Var visst nedstämd då och är beroende av stunden. Päronträdet och ett gosshuvud tyckte jag mest om och kanske M-tins studie av den läsande. 'I det gröna' var så som jag mindes den. Mycket var illa tecknadt och skrämde mig först. Roligt att de finnas. Med tack t.H.S.

[Postkort]

23.X.17 [Poststämpel]

Hyvinge 27 okt - 17

H.F.

Hvad har Ni gjort. Ni har skänkt mig stora summor - en förmögenhet, skall jag icke förskräckas. Och hvad får Ni i Ert hem för allt detta - ett svagt ungdomsarbete. Men jag tror Ni också får ett ständigt minne här, någon har varit, alltid, så god och oegennyttig, det är det vackraste i livet.

Av det Ni talar om tror jag 'brunnen' var bäst. 'Madonnan', är det en hvitklädd liten italiensk modell? Den målades Quai St. Michel 15 i ett gammalt atelierhus, hos en amerikanska. Der var präktig utsigt över floden och ön från det stora fönstret, och på den motsatta väggen ett litet fönster högt uppe där solen tittade in när man öppnade luckorna, och där var gamla trånga gränder utanför och 10 centimes restauranten. Det gula till bård på klädningen, köptes i 'le Temple', Paris 'gamla kläd'hall - och dit går jag härnäst och köper en balklädning åt min modell, en sådan som hänger som följande där i ett stånd och ännu i förnedringen bär prägel av pariserskräddarens smak. - Om allt är som förr - Och sedan skall jag teckna, måla den många gånger på en liten fransk modell - det är mina drömmar. Och Ni skulle vara där med.

Om jag kunde göra något bra! Ännu hvilar jag, d.v.s. tecknar litet, och i går fick jag två komplimenter (av två skilda

personer, en hade ej gjort något intryck) - att jag såg friskare ut än för några år sedan sades det. Om man kunde bli litet starkare, det måste jag försöka nu.

Och nu har jag läst "Idioten" det var intressant. Och en fin och sympatisk man var han, sade aldrig ett ondt ord om någon - aldeles som en annan man i Norden. De pratade honom ihjäl, andligt - hvad för en upprörd skara människor det var, äventyrslystna generalfamiljer. Och döden och dödsstraffet på hvarje sida, olika syn på det. Men den som är så trött, och har intet att hoppas, och väntar den som något godt, den fanns inte där.

Nastassja - jag förstår att hon ville gifta sig för att fursten skulle vara fri - men kunde hon ej ha gått och tigt och fått tänka på honom så mycket hon ville, och varit lycklig? Hade ej hennes lycka gjort honom fri.

Här är marken något hvit, det är bara hagel, aprilväder, och regn alla dagar.

Hvad har jag att tala om - Ni har den stora vida ödemarken med dens skiftningar och där kan Ni färdas omkring och se så mycket, här är det alltid det samma -

I nästa vecka väntar jag min bror med uppgörelsen - och förskräckas av tanken på de pris jag fått. Inte är det värddt så mycket, och jag hade varit nöjd med mindre.

Dansfotografen blev naturligtvis stel, kan ändå hjälpa med detaljer. Jag har hos Lindell bytt 3 tuber zinober mot massor av papper och kol m.m. det räcker ett par år. Det är ju pappersbrist i utlandet.

Nu sänder min mor en hjärtlig hälsning, hon har varit sjuk en tid, är nu återställd.

Sedan skall jag berätta om min brors besök. Vet ej om den "akt" NI köpt var min eller den som Hr.Sn. egde, det fanns två. - Nu är det igen sol, ett ögonblick. - Jag samlar allt det jag tecknat i en portfölj, tills Ni en gång kommer.

Det är roligt om tavlorna äro välkomna i ett hem.

Tack.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Om så skulle jag i Paris taga några teckningar i en rulle under armen och gå till någon konsthandel och säga att jag eger dem och bjuda ut dem - och så skulle jag bli visad till dörren, men det vore ett äventyr. Det skulle vara trevligt - ty jag är ej beroende av det. {Skrivet på särskilt papper}

Jag blev uppskakad när Ni talade om att "tacksam dö".

{Anteckning i marginalen}

Hyvinge. onsdag

31-X-17 [E.R.]

H.F.

Jag har känt mig helt varm om hjärtat och glad över det Ni skrev om Simberg - döden och den gamla bondgården, det var så vackert så godt att läsa. Just så är det väl - döden är ett steg inpå ett gammalt kärt ställe - ju enklare där är mer tycker jag om det. Simberg sysslar alltid med blommor nära ett gammalt plank, så lekte man som barn, planket var som en vän ett stöd. Det blir ett mästerverk och jag tänker mig det jemte, några illustrationer, i Ord och Bild, av egoism naturligtvis - men det blir nog finskt. Jag har tänkt på att min kusin Ester Brusiin var en ungdomsbekant till Simberg de hörde till samma "kotteri", kanske hon har något att säga.

Der var mycket annat vackert i Edert brev, men i dag är litet oro och hast - vi vänta min bror, Magnus - jag har ej tid som jag ville att skriva.

Det var då en lycka att det ej var den "Madonna" jag tänkte på, och jag förstod ej alls att Ni kunde ha en sådan tavla, det kännes lättare nu. Hyvingeflickan 1917, jag vet, det är hon som fått det namnet.

I dag fick jag åter ett brev och Ni talar där om prisen. Sätt för all del ned dem, jag har bedt Magnus göra det

och ber nu Er. En fjärdedel av det som begärdes i Helsingfors är redan ett högt pris i mitt tycke, jag vill ej ha mer, 50 i stället för 200, Ni förstår ju. Det är något skrämmande i de höga prisen, det är hemtrevligare med mindre pris. Hvarför skulle Edra vänner ändå taga något sådant, inte tror jag där finnes något som de kunde bry sig om.

De andra tavlorna stanna tillsvidare i Helsingfors, efter ett år har jag kanske kraft att se dem igen och fortsätter med någon.

Tack för Edra böcker som kommo för ett par dagar sedan, det är en stor skatt att ösa ur. Först tog jag Romain Rollands bok "Antoinette", läste den en gång och börjar den nu om igen.^x - Om Dostojewski ville jag ännu säga att i "Idioten" förstår man Meresjkowskis ord. "D. rör icke vid jorden allt försiggår i andens värld." Nastassja blev något överklig för mig.

Se ej mycket på mina arma teckningar - sätt bort dem hvila Edra ögon från dem. Och Ni har skrivit till Stenman! tänk om jag får se allt, innan det blir kallt och jag åter är en fånge.

Min mor ligger i dag och ser åter trött ut, jag måste tänka på annat nu.

Skriver sedan om besöket. Tro ej att arbetet går bra.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

^x är han deras nye Balzac.

1 nov.

H.F.

Min bror var här med 14 tavlor till signering (förut och nu köpta), e.m. gick med det , och nu kan jag ej måla på en vecka - fick ett rödt blodsprängt öga när jag lagade de tunga paketen. Slutet av allt var trettiotre, 9 h. och sjuttio penni för mig. Han trodde der ännu i vinter var möjligheter. Jag tror ej derpå. Här är sol - Ni har troligen rest. Hörde att Ni skall utst. Hr. S.man var återkommen från P., de hade varit oroliga en vecka då han ej skrev. Godt väder god färd!

e.t. H.S.

Ramar äro nu dubbelt dyrare än i september - sägs det

{Postkort}

-1.XI.17 {Poststämpel}

Hyvinge 5 nov.

1917 [E.R.]

H.F.

Jag är övertygad om att 'Nastassja' är god, gör allt för furstens skull, men när hon ser 'Aglaias' karaktär ger hon efter, en stund, frestelsen är stor. Sedan ropar hon "rädda mig" till köpmanssonen - rädda mig ur frestelsen. Jag förstår bara inte henne när hon ställer till uppträden, slår en herre, o.s.v. eller jag förstår det med, det är uppoffring, fanatisk, hon visar sig dålig, simpel för att göra det lätt för fursten. Derfor säger han 'hon är vansinnig'.

- - -

Om der nu bara vore något att berätta om gamla arbetena. I Paris första året hos Runebergs - der kom mycket skandinaver om aftnarne. R's bodde vid slutet av rue de Constantinople och midt emot över boulevarden var en 'Bal' för 10 cent. dansen och samma melodi upprepades ständigt. Först gick man hos Mme Trélat vid rue Caumartin (Madeleinekvarteret) och sedan for man hvarje dag ned till Montparnasse, Colarossi och arbetade som en maskin. Följande år bodde jag med Marianne nära skolan, rue de Bagneux, i ett stort pensionat som höll på att gå under, gå nedåt. Hvar morgon gick man till skolan med kall frukost i en sävväska och efter arbetet promenerade man ibland i skymningen och såg på upplysta fönster, antikvitetshandlares, och allt. Om aftnarne ibland ut med engelsmän, amerikanan [Sic!] (Bretagnebekanta) eller

med O.Hagborg som bodde i samma pension, det ansågs litet för fritt. Det året målade jag en månad vid Quai St. Michel, der doftade viol från gränden och i den fanns också en gammal kyrka där menniskor hängt upp många små silverhjärtan, armar och ben framför en helande madonna. En annan gång berättar jag fortsättningen kanske kommer det något sjelvtändigt arbete då.

Nu har Martta tagit tjänst hos länsmanen Jag gjorde några hastiga teckningar och så blev hon borta. Efter dem kan jag arbeta en lång tid och hon kommer nog derifrån igen. Systemen har tjänst på Toijala, Einar (vedhug.) är arbetare vid den elektriska belysningen, den äldsta brodern som jag aldrig sett (han har bott hos farmodren och gått i skola i Tavastehus) är, enl. Martta, stationsinspektör. Han är visst bokhållare. Den minsta gossen går i skola och den yngsta, Katri är också hemma med modren som tvättar hemma för betalning. De kunna visst leva på det sättet.

Nu har S.mans konstsalon åter köpt av mig för 3.000, det samlas mycket pengar, men det kännes underligt med så höga pris - och hvarför köpa de ett sådant skräp, det är inte riktigt behagligt. Det var gamla Bretagne-målningar.

Men det samlas till ålderdomen, till arbetsro. När Ni reser ut skall jag be Er taga en 100 fr. med, och om Ni där ser någon bilderbok, Guys expositionens illustrerade katalog t.ex., så ville Ni kanske vara snäll och sända mig den. Men huru får Ni det där?Blir det bra att bo, att arbeta? Och kursen? Vet Ni att om man köper en livränta får man för 12 000 ettusen om året, men Ni är för ung att få det.

och jag gör det ej. Tack för helsningarna, korten de äro
min glädje. Verlden är litet underlig.

E.t. Helene S.

Om aftnarne ligger jag och ser på Guys och ser så mycket
vackert

Hyving 7 nov

H.F.

Det är afton och jag läser Celestine för andra gången, hvad det är för en lycka att ha böcker som giva ro och vackra tankar, som dämpa ens egna upproriska, småsinnade. Jag vill läsa flera böcker två gånger, de där menniskor leva och känna, och glömma det som händer där ute. Har ännu ett helt paket olästa, min mor läser Drachman. I dag har jag mest promenerat, sett en, i mitt tycke, vacker ung kvinna, en gammal modell som vuxit upp, gift sig och nu bor här. Hvar är Ni i regnet? Ni har sändt så mycket ro med böckerna.

E.t. H.S.

Och hvar är Ni i jul?

Hyv. 10 nov.

1917 [E.R.]

H.F.

Jag har ångrat mycket jag sade i det sista brevet, något dumt om de höga prisen - just när Ni tryggat min framtid och målning med dem. Jag har varit så tacksam Ni vet det - men nu var det ett mycket svagt arbete som jag just sett och signerat - och 3000. Jag kände mig som en förbrytare. Förlåt mig. Det var snällt av Eder att låta mig stå så utanför expositionen jag hade ej burit det att se den. Hvem vet om det blir något av detta sista köp, Hr. S.man är ännu i Petrograd, hans fru hade just kommit derifrån när min bror skrev i går. Hr. S. blev där för att försöka få 'sakerna' med ångbåt derifrån. Ni vet väl mer än jag om planerna och jag vill därför ej tala om hvad jag hört.

I går fick jag Dr. Okkonens uppsats ur Valvoja med påskrift, hvad människorna äro vänliga mot mig. Sedan skall jag gerna sända Er den om Ni säger när det passar. Der är två illustrationer, "Syskon" och Ekenäsprästens "Landskap från Bretagne".

Litet tecknar jag, en dansande är väl omöjlig att göra, det måste en dag komma av sig sjelv, med beräkning går det ej. Huru har Degas gjort det jag har aldrig sett teckningar, hastiga studier.

Jag har visst berättat att jag ligger om aftnarna och stirrar på Guys - det blir så levande, mänskligt.

Och här är allt väl, ögonen också, och det fula, hemska moln jag såg stiga upp (bildligt) har åter gått ned, och man är lycklig -

Man skulle ej tala om allt, ej vara en nervös människa.

Annars intet nytt, jag läser, har Martabekymmer, och det är hvilsamt, försöker vara ute. Och nu skall jag gå till aftontåget med detta.

Ni kom sådeles hem igen, och endast velocipeden bröts - om jag ändå visste litet mer om sådant. Och sedan upp till Kolari i köld - går det ej med häst, med ren i snö? med det gyllene skinn som jag aldrig sett.

När Ni kommer ned skulle Ni låna Topsöe av min svägerska, "Nutidsbilleder", fin, och "Jason med det gyllene skinn". tror Ni skulle tycka om dem.

Jag tror Ni ej var riktigt nöjd der uppe i R. sist, det pratas så mycket. som Ni säger, och fast jag skriver tanklöst stundens intryck. Men man har en fast grund, man finner den när aftenen och stillheten kommer. Ja - intet nytt utom uppsatsen

Er t. Helene Schjerfb

Hyv. 13 nov -17

Det är Er festdag, lördag, och jag gratulerar, allt trevligt och godt önskas Eder av oss!

I går afton kom Torneåbrevet och jag är så glad, just i ljus skola Edra tavlor ses, när det blir soliga dagar, och Helsingfors skall få se något vackert. Skall jag också få se det?

Och ännu en glädje - Ni reser snart dit, där hjärtat klappar friare och man lever helt i konsten. Men här - hvad det blir ledsamt, hur tomt, man väntar Er ej mer. Och Ni är redan där borta, Er själ är där.

Skall det ej plåga Fru Vartiovaara att sitta modell - av det Ni sagt vet jag att jag målar hennes porträtt, huvud, i olja. Olja - som jag ej tänkt på på 3 månader. Skriver ej till henne, hon kommer när, och om hon vill - vet ej heller adressen.

Jag har bara sytt, försökt ~~försökt~~ [-- överstruket] ta igen hvad jag försummat - men det går ej mer.

Nej, jag skall icke ut, endast till Norge, och där får jag min dom.

Kanske - om jag kunde taga min mor med till Frankrike, men hon står ej ut med det.

En ljusgrön balkklädning finnes i mitt hus, min kusins flickas, den har dansat ut, två vintrar, och skall nu tecknas ibland,

En ljusgrön balkklädning finnes i mitt hus, min kusins flickas, den har dansat ut, två vintrar, och skall nu tecknas ibland,

har också fått löfte om en modell här i den någongång.
Det är för småsaker.

Farväl, och haf det godt.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

avsändt den 14 de. Hvarför kommer ej mer rekommenderad
post från utlandet

22-XI-17 {E.R.}

Efter rödgardiststrejken E.R. {E.R.}

H.F.

Ett brev, Ni lever, då är allt bra.

Min mor är kry, gudskelof, hon har ej gått ut denna tid, rykten, och sanning, har jag ej berättat.

Det var tomt på alla vägar, bara Sahrms yngsta var ute, kom hit och fick en mark i timmen för att hon såg ut som en guds engel, som en fläkt. Tanken är ändå ej hos arbetet.

Sonja tycker man mest om - jag, kanske är Nastassja den olyckligaste - och jag är glad att Ni ger dessa kvinnor en varm känsla, då ha de ju fått mycket. Efter en bok ser man också i livet, tror jag. Har slutat 'En jude', der var också två kvinnor, den danska borgardottern och en liten fransk skådespelerska, lätt. Och hon hade medlidande. Mycket har man av den boken - det är livets grymhet - mot den som ej försvarar sig. En som går under.

Jag skall spara Ert sista brev, åt kvinnorna.

Och nu farväl denna gång. Med en helsning från min mor

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

24-XI-17 [E.R.]

H.F.

Det talas så mycket om 'nästa vecka' på vägarna att jag har lust att skriva ner, innan det stänges.

Jag fick Ert brev av den 22 dra och ser att Ni ej haft det alltför svårt, ej mist all tro på Ert folk. Ja - Ni skall värja ett grand kultur, der har Ni ett stort mål. Och hvad Ni har rätt i att man känner ömt och varmt för böcker, tankar och tavlor.

När Ni kom, och gav så mycket, en ny syn på konsten, som något som har rätt att vara till, och så mycket vänlighet tänkte jag att det var bra att jag var gammal. Nu ville jag vara ung, bära alla konflikter, alla gamla möjligheter. Jag kan ej tänka helt på arbete nu. Här är ~~andranan~~ omsorger. [-- överstruket] I dag gav modellen återbud, hon kommer i morgon, söndag, den lilla flickan måndag - men jag är förströdd. Har läst Drachmann's, 'Prinsessan o. det halva kongarige' den var vacker.

Om jag fick sända Edra böcker, men det är väl också för osäkert - säg? Om det blir evakuering? Jag ser på mitt arbete - det är intet i det - Kommer der engång en lugnare tid.

Detta skrivs i hast och i halvmörker, skall i morgon tidigt till posten.

Måtte allt gå Er väl

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Brevet till den 17 de och det derpå följande har jag frankerat
orätt, förströdd och vilseledd av de nya blå frimärkena.

den sista november.

30-XI-17 [E.R.]

H.F.

Åter en dag då det kännes lugn i nerverna och man ser åt arbetet till, sinnet är förnöjdt som blott när man bär sitt öde. Alla fantasier och all längtan som dragit - allt det som ej kan bli verklighet får man se bort ifrån och göra något av stunden. En fattig artists liv är nog det lyckligaste, så ville jag alltid leva, det är det enda där man kan arbeta, bara allt detta andra ej tog ens kraft. Och världen, jag vet att människoströmmen går över mig der ute, jag kan ej mer följa den.

Fru Wartiovaara skrev till mig, och jag har annars förstått, att det ej har varit möjligt att lämna hem och barn. Det var mycket vackert det jag fick höra ur hennes brev till Er, jag har varit rädd att be henne svara att hon alltid är välkommen till mitt enkla hem och det är en stor tjänst, vänlighet, hon bevisar, föreslog att hon skulle komma någon gång då det passar och hon har lust, kanske efter jul. Tack för Er medling, det är just något mänskligt man vill måla, det lätta, eleganta är för en kort stund.

Tro ej att jag gjort något, den lilla är vacker, eterisk, men rör sig, ger hvar stund något nytt, man bara ser och börjar om.

Nu är jag glad att der stå landskap hos Er och Ni är nöjd med ett, det ger kraft för lång tid att man gjort något

bra. Och Ni skall ut i människoströmmen och få glädjen.
Jag är mer glad för Er än för mig.

Tackem har Gud för den ro Ni skaffat mig i ett afseende
- det ekonomiska. Tänk huru det vore annars.

Det om Munch och Molin är mycket svårt att säga, jag kunde
det ej då, huru skall jag antyda det. Man är rädd att se
känslor^x hos andra, som fört en sjelv nästan till undergång,
och har man segrat så är det ej ens egen förtjänst, man
dömer ingen. Man ville bara att de hade den styrka som
ligger i det sunnda, ej i s.k. moral. Man är ju sjelv en
ostadig, svag natur. Detta är bara för Er.

Och har Er far icke varit utsatt för våld, vid posten?
Min mor är nog klen, som alltid, men har börjat gå ut igen.
Om lördag vänta vi Magnus.

Hvarje dag se vi på 'Ledum' [Sic!] som vunnit så otroligt
på den nya ramen, vi känna ej igen den. Här ser man på
sina började arbeten och vet att allt hvad man sätter till
en teckning sednare är farligt, om man inte arbetar i ett
visst raseri. Av den dansande blir det ingenting, den lilla
systemen, kanhända - och den "flyktande grevinnan" som jag
svärmat för blir väl bara en liten teckning. Jag hörde
något om en person här som gav mig lust för det. Hon var
en flykting och hade en tid bott tillsammans med en friherrin-
na och en prinsessa, de tre hade kokat kött och potäter
i ett hörn av rummet. Jag har visst talat om det förr.
Kjolen har jag och en modell, men ej henne sjelv. - Nu
tittar solen åter fram och mitt papper som torkat en stund

^x starka, våldsamma.

kan åter målas på ett grand, sedan skall man ut och skaffa kött, och bröd som jag torkar åt min bror, han har så många som äta.

[Text i marginalerna]

Efter jul kanske? får jag se Er då? Jag längtar ofta efter den stunden, och när den kommer är jag så dum. Jag skulle bara sitta och se på Er. E.t. Helene Schjerfbeck. Min mor
helsar

De som blivit afskurna, fäderna, äro saker jag ej mäktat med, det är bra.

onsdag

5-XII-17 [E.R.]

H.F.

Jag läste Er dikt och tänkte på att tillit är det som lättast för en till det goda.

Min mor har ej varit sjuk endast klen som alltid, hon tycker om Er därför är hon som kryast när Ni kommer. Minnes Ni något som Ni berättade om Fru Fabritius - min mor har varit dylik, vet ej av det sjelv, och endast till Magnus och dr. S. har jag sagt det, hon skall aldrig få veta det. Hon har intet annat hem än detta, på 21 år har ingen önskat ha henne en dag i sitt hem, bedt henne komma och konflikten är ej för resan (den är en dröm, utom Gausdal) men för det dagliga kroppsarbetet. Det blir för hvar dag tyngre och jag tycker jag efter 16 års kamp mellan det och målningen börjar få lust att släppa taget Det är ej så när främmande äro här - men nu göres allt så tungt som möjligt, t.ex. mjölk får ej mer sändas hem, alla skola stå i kö. Flickan står hvar dag en timme för bröd, får hvar 3 dje - 4 de dag ett, jag har köpt havrebrödet, är nu hindrad av köld, min mor går sjelv. Och i ett så gammalt hem faller allting sönder, ej en dag går utan lappning, arbete. Man passar blott på timmen för allt sådant. - Jag hade ej tänkt klaga

Den 23 dje är min mors julafton, då kommer alltid hennes son, och i år har hon sjelv bedt honom komma ensam hon orkar ej med flere. Då talar jag just ej med honom, är bara uppasserska, hon har honom helt för sig. Det är också Er fars festdag. Den 24 de sitta vi ensamma, men det är

Er jul och vi ha intet i år - ingen feststämning intet godt, kanske ingen gran (om min mor ej vill) vi sitta bara här och äro glada att vi "sett honom i går" - ingen sen julvaka - Men sedan Ni firat den kvällen på ett gladare sätt får jag se Er, hvad jag gläder mig redan. Kom när Ni vill efter den 23 je.

- - -

Ateneum eger jag alls/inte, men skulle Ni behöva den så skall jag fråga om Marie [Sic!] Wiik har den, hon ser gerna att Ni kommer, tycker det är trvligt, och sänder den visst om Ni ber - jag frågar blott om hon har den. Hvad Ni hunnit med mycket, den vackra dikten och målning~~er~~ med.

Jag har med fruktan tänkt på Kolari, men det är ju omöjligt. Här är 20 gr. kallt. Ingen modell har varit här sedan sist. På en teckning, 2 huvuden, har jag visst målat 20, tagit ut och gjort om det, friskheten går. Den flyende är en liten teckning och jag tror ej jag målar huvudet i olja, större, jag har målat henne för ofta och hon ger till sist ingenting, jag inte heller -

Nu går jag och lagar kvällsvard, kl. är 7.

Framför mig ligger ett verk av G.Geøffroy [/ överstruket]
över Sixtinska kapellet, avbildningarna äro mycket goda, det är Byggnadstyrelsens [Sic!] , och det är roligt att se, där såg man blott helheten. Helheten är kanske också det vackraste^x ty ibland njuter jag ej så mycket av en enskild figur - - och ibland njuter jag igen av någon

^x mäktigaste

Har fått veta något som fullkomligt lugnar mig för min brors ekonomi. Vi ha ännu ej haft brist på något, ha t.o.m. smör.

Hyvinge 11 d. - 17

11-XII-17 [E.R.]

H.F.

Jag tänkte just återtaga mina ord, att M. Angelo ej var intimist, då Ert brev kom. Der är i trianglarna och i halvcirk-larna kring fönstren de mest känsliga familjescener, lätt - hastigt gjorda, som Greco ibland (Yttersta domen är ju en riktig Greco) - der i de mindre målningarna äro [-- överstruket] är det mindre tänkt, mindre förstånd än i de sittande figurerna synes det mig, men mer omedelbart känt och gjort som det i första ögonblicket kommit ur penseln. Det ger en stor glädje. Är det ej så med Edra brev - säg ej att de äro fattiga. Ni ger mest, mången gång, när Ni ej vet av det, när Ni vandrar en afton i Ert rum och jag får vara med om stillheten och Edra tankar. Allt är roligt att höra inte behöves det några nyheter.

Att Ni skrivit om Dostojevskis kvinnor det förstod jag ej av det första brevet, det är nog något varmt och godt som jag förfärligt gerna ville läsa - och förstå. Jag vill ej bliva bitter. Och nu har jag hvar dag tänkt på Paris, det är ej brevens stad. Der ser man en skiftning en stämning i en trång gata, mörk eller ljus, ett ansigte skymtar förbi och man för minnet med sig till sitt vindsrum som är ens eget ensamma rike^x, men brev har man ej tid och lust med, endast nuet. Får jag då ett kort någongång är det redan mycket, jag får veta att Ni lever. Om vintern äro också fingrarna så kalla och om våren måste man ut.

^x Hvad det var bra om ensamheten av Scipio!

Den der fransmannen som skrivit om M. Angelo är ej så dum, när han träder in i Sixtinska kapellet är det som om han hörde åskan gå, ett oväder der uppe, ensam eller i turisthopen, det är det samma. Och Yttersta Domen säger han att der har Michel Angelo [Sic!] släppt vilddjuren ur sin själ.

Det här är nu inte mina tankar, det är en god bok. Vet Ni huru det gått med 'Impressionisten' som jag stirrat på länge nu? Guys har så tagit herraväldet att jag ej ser just något hos v. Gogh, endast hos Cézanne och hos ett par Monet. Hos v. Gogh borde man ju ha färgen med, hans teckningar ge alltid mycket i avbildning. Guys har blivit så mänsklig för mig, så mycket av kropp är antydd, damens kinder ge det mjuka och ibland ser man en sällsynt fin, blek hy. Allt med några penndrag. Det kan jag inte få fram, aldrig nå. Jag misströstar djupt.

Inneliggande hälsning kom i våra händer midt under storstrejken, det var som en hälsning.

Nu har jag åter att tacka Er för att Ni gjort mig rik, Magnus skriver om försålda teckningar i nordnorden de tre. Min mor föreslog att jag skulle sända ut något till julen, men jag har ej lust och ej något färdigt heller. Kanske tänker jag på något i olja för Åbo i vår (om Åbo står) och håller allt mitt pappersskräp i en rulle under armen om jag en gång reser

[Övrig text i marginalerna]

Det är roligt, kärt, om Ni kommer - men våga ej för mycket

en gång träffas vi än.

Jag har bränt upp Edra kuvert, det blev en mindre packe av breven ensamt, vid husundersökning. Bränn mina eller dränk dem.

Alla skurningar som stått sedan strejken börja nu, det måste ju ske.

Modellen bortrest.

Det är afton, man försöker nu sofva i Nurmijärvi. E.t.
H.S.

[Fragment av ett brev]

Där är en dekorativ figur som ser ut som en ung Bacchus, den blir plötsligt så vacker för en, och åtskiljandet av mörker och ljus är bra vacker. Fördrivandet ur paradiset är vacker, men i detalj tycker jag mest om den stående, gående Eva. Det är så många jag ville tala om, hoppas den är här då. Några huvuden av Botticelli (en kvinna, "Moses lille son", och andra) ge mig igen en kanske mindre men så ren glädje, de ha denna gång något personligt.

I allt detta i världen hoppas jag några människor skola rädda sin personlighet, individen skall efter århundraden gläda den som känner igen honom, en gammal bekant, ett stycke själ av min själ, att finna det är hvilan. Nu var visst Michel Angelo en stark personlighet, men intimist var han då inte. Min själ lever i en liten vrå, man är kvinna, det är väl så.

Mycket har jag tänkt på Er resa, det bär nog så hastigt, över gränsen sedan, Ni rädes ej oordningen då först, jag måste lämna Er det der till Guys' katalog, eller annat, när Ni kommer.

Och när det är kallt är jag rädd att ej få se Er exposition men det blir nog en blid dag. De skola tycka om den - bara ej någon tänker: "Se drömmaren kommer där, Han är vår faders käraste son, kommer och låter oss slå'n". En helsning [Sic!] till Er och till Er vackra nord där natten nu är lång.

från Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

21-XII-17 [E.R.]

God jul! och måtte alla Edra önskingar uppfyllas alla planer bliva verklighet, allt bli gladt och godt.

Vet Ni vi äro bortskämda och det har varit så ledsamt nu. Vill jag ha en hel glädje sluter jag ögonen och inandas hyacintens doft - Men Ni skall ej vara rädd för mer tavlor, det dröjer länge ser jag. Fixativet gav också en annan ton åt den som skulle till Åbo, eller ut i allmänhet - det var en sådan missräkning. Och så kom der silverskurning m.m. och man blev trött, kroppsansträngning, och alla luft-slott, Gausdal med, ramla.

Men det är inte julprat. Min mor var så glad över Ert besök och hennes tanke började gå i samma riktning som min i ett fall - allt blir nog bra till slut. När man tänkt sig en sak har man bara så svårt att vänta.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

21 dec - 17

Jag måste ännu säga att Cawéns tavla vunnit så för mig, utom det att ljuset var vackert och figurerna voro inne i just den atmosfär de skulle vara i , så voro de mycket psykologiskt återgivna, just sådana kroppar, stora, tunga som röra sig halft idiotiskt skall det ju vara på ett sådant

ställe, de upprepa alltid detsamma¹⁾. Jag var glad att se den - fick bara en förfärlig längtan efter rent måleriskt. Inte har han väl tänkt på det, känslan ger det när man är glad att måla.

1) Katusirkus Pariisissa, ER n tavla. [E.R.]

Hyvinge. 25 dec 1917

H.F.

Ni ville göra mig en så stor glädje! huru skall jag tacka och säga hvilken fröjd den storartade boken gav mig. Men hvarför så storartad, en mindre dyrbar hade gjort samma fröjd - nu är det så att jag ej tror att den kan vara min, kan jag ega [Sic!] en sådan skatt? Såg på den i går afton, ej på allt, det var så rikt, vackert, att man behöver en dag för hvar bild - de sjungande, jag kan ej nu säga huru rikt det är. Inte visste jag att han var så vacker. M.A. bleknar nu, detta är människor, och efter en stund vill - måste - jag måla - på juldagen.

Först bara tacka Er.

Vet Ni, Ni gjorde vår julafton helt lugn och varm. Andra voro också vänliga, der kom varmbröd, och det gick helt bra, min mor var kry, hyasinterna lika friska och unga, och doftande härligt.

Nu får Ni inte sända snask. Vi skola en gång se på boken tillsammans.

Ni talar i Ert (kärkomna) brev om att vara värdig, kom inte med den rysligheten. Hvem är värdig? inte jag. Ni skall strax få se. Och inte behöver Ni vara värdig något - Ni har varit vänlig mot mig en stund i Ert liv.

Magnus var här lördag afton hämtade mat med sig och så

gjorde vi upp de affärer han ej förut velat tala om, den procent jag ville ge på utst. och det överblivna lagret. Han önskade också procent på det föregående halvåret och jag var så ofin att jag tyckte judetavlan och den samma (processionen) som jag givit min mor att leva på^x (ersättning för min ungdom) kunde gå fria. På kopior och allt annat fick han dem. Sen ville han ha allt det jag nu målat till staden för att försälja. Jag tänker försvara det om jag kan, har det nu tyngre än när jobbarna tiggde och väntade på tavlor. Hvar är min frihet? och om min mor doge, skulle han tillvålla sig förmyndarskap?

Är jag värdig som talar om sådant.

Men hvarför blir jag avsnäst hvar gång jag talar om att ställa det lättare för oss, eller vill köpa en skinnkrage. Nu ser Ni mitt svarta inre - och ännu icke allt.

Hvad kan jag nu skriva mer. Det snöar ute, jag går till mitt arbete, min mor ligger och hvilar. Hon helsar Er hjärtligt och vi önska Er ett godt nytt år ty jag täcks väl inte skriva så ofta - och kanske vågar jag inte mer efter det här. Ni föraktar mig.

Er alltid tillgivna

Helene Schjerfbeck

^x Jag har ensam försörjt henne i 21 år, och betalat min skuld till honom

Obs: i föregående brev var det längtan efter måleriskt, nu är det åter efter mänskligt E.R. [E.R.]

29 dec - 17

Vi äro verkligt glada över att Er familj åter är samlad i Torneå - så upprörande det måste ha varit.

Heder åt de modiga.

Och för Edert brev - tack. Jag gick här och tänkte att nu miste jag kanske också Er, men Ni såg ej hurudan jag var, ~~och det var en blögn,~~ och jag behövde hjälp.

Ett ögonblick har jag tänkt som Ni, genom att neka procent på dessa två, ~~andras~~ [--överstruket] brors och mors egendom, har jag kanske ändå räddat samvetsfriden för en annan. Ert brev skall jag spara¹⁾ och det skall styrka mig ty det är ej nyttigt att bara ge efter, ej för barnen heller. Ni är mig nu ett stöd och jag tackar Er av allt mitt hjärta. För pengar är jag ej orolig får väl något litet en gång igen^x och har ej längtan efter lyx. Min mor är också mycket vänlig mot mig nu. Ni var mild och snäll och jag vill försöka följa Ert råd.

Jag har njutit, njutit, av boken, en eller par bilder om dagen, det är för rikt för att se mer. Om Ni visste hvad der allt finnes, der är stora, kraftiga, uttrycksfulla - först fick jag upp Berlioz porträtt, sen "Seapin" den underbart livaktiga - och 'Ecce homo' - och så en helt liten "Don Quixote" som är det djupast psykologiska jag sett, och vacker - nej Ni måste se dem.

1) det är bränt sist jag var där. E.R. [E.R.]

^x ej i Paris.

Marie [Sic!] Wiik var här i går, vi sågo först på Er Guys som hon började tycka om och sedan gick hela dagen med Daumier, vi voro ense och det var så trevligt.

Nu önska min mor och jag allt godt på färden genom nästa år och Ni vet att det önskas av hjärtat.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Mötte i går lilla Frk. Viiala som sett Er. Hon frågade genast om jag fått mycket julklappar - jo - "vet Fröken jag har fått ingen alls och det är första året jag varit utan", det kom från hennes överfulla hjärta. Hennes far hade också varit borta under julen, det var söndradt, tragiskt - måndag kommer hon en stund hit, jag tecknar.

Det är nyårsafton, jag har just läst Ert brev, det känns som om mitt hjärta skulle brista och intet kan jag säga - bara att min välsignelse skall följa Er hvar Ni är.

Och jag talar som människa till människa, en riddersman var du som alltid gav, och kämpade för en som snart skall försvinna från jorden. Konsten betyder för mig intet i detta ögonblick

Min mor säger att hon förstår stundens vikt Hade jag ej henne så höll jag ej ut - det är tider som giva och tider då allt viker undan, bort.

Min lilla fröken kom ej i dag, hon viker undan; på de två huvudena har jag ej arbetat de äro som fixativet lämnade dem.

vän Helene Schjerfbeck

Har nu läst 'Källarvåningen' "den som älskar behöver ej lycka" säger han (D.)

1 jan. - 18

I går var jag upprörd, kunde ej behärska mig - behärska, behärska. alltid - förlåt mig. Allt är ju bra men det tog

mig så när det nu skedde. Allt godt på det nya året!

vän H.S.